

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розкрито необхідність впровадження системи ризик-менеджменту в сучасному бізнес-середовищі. Розглянуто поняття невизначеності середовища діяльності підприємства. Проведено аналіз сутності та природи загроз і ризиків. Визначено відмінність між поняттями "ризик" і "невизначеність". Охарактеризовано концептуальні підходи управління ризиками на підприємстві, досліджено їхні переваги та недоліки.

Ключові слова: ризик, ризик-менеджмент, невизначеність, фрагментарний ризик-менеджмент, комплексний ризик-менеджмент, інтегрований ризик-менеджмент.

Abstract

The necessity of implementing a risk management system in the modern business environment has been revealed. The concept of uncertainty in the enterprise's operating environment has been examined. An analysis of the essence and nature of threats and risks has been conducted. The distinction between the terms "risk" and "uncertainty" has been identified. Conceptual approaches to risk management in enterprises have been characterized, and their advantages and disadvantages have been investigated.

Keywords: risk, risk management, uncertainty, fragmented risk management, complex risk management, integrated risk management.

Вступ

За теперішньої нестабільності світової економіки функціонування всієї української економічної системи та ефективність діяльності її суб'єктів непередбачувані. Сучасні військові дії стали причиною глибокої соціально-економічної кризи. Суб'єкти господарювання відчують реальну необхідність у використанні ефективних механізмів управління різними видами ризиків, які трапляються їм кожного дня. Реальність пов'язана з відсутністю особистої безпеки, втратою майна через російські обстріли, загрозою нових атак на підприємства критично важливої інфраструктури та можливістю інших катастрофічних наслідків військових операцій.

Ефективна діяльність підприємств в умовах невизначеності напряму взаємопов'язана з виникненням певних ризиків і непередбачуваними втратами, які негативно впливають на їх функціонування. Ці умови підкреслюють актуальність необхідності впровадження спеціального інструменту для попередження ризиків у систему управління. З цієї точки зору, ризик-менеджмент посідає ключове місце в структурі сучасного підприємства, виступаючи в якості одного з найбільш перспективних механізмів гарантування його стійкої та прибуткової роботи.

Необхідність відповідати на виклики нинішнього часу підкреслює актуальність завдання, вирішення якого передбачає розробку інтегрованого підходу до управління, орієнтованого на ризики, з метою забезпечення стійкості підприємства за умов невизначеності.

Виклад основних результатів дослідження

За сучасних реалій господарювання для підприємств передусім головне оминати потенційні загрози і оперативно ліквідувати негативні наслідки певних подій. Ризиковість вважається невід'ємною частиною підприємницької діяльності, де невизначеність є первинним явищем, а ризик — вторинним. Чим більша невизначеність при прийнятті господарського рішення, тим більший рівень ризику. Основна різниця між ризиком і невизначеністю полягає в неможливості вимірювання невизначеності,

тоді як ризик можна оцінити. Таким чином, на відміну від невизначеності, ризик можливо спрямувати у правильне русло.

Ризик-менеджмент є системою управління ризиками, яка ґрунтується на процесі ідентифікації, оцінки та аналізу ризиків, а також виборі та застосуванні методів для нейтралізації їх наслідків. Його основна мета полягає в досягненні необхідного балансу між стратегічним потенціалом підприємства та ступенем ризику. У системі управління підприємством ризик-менеджмент визначається як необхідна складова підсистеми менеджменту організації. Іншими словами, його впровадження передбачає інтеграцію в загальну політику, плани дій та роботу організації. Виконання цієї умови перетворює систему ризик-менеджменту на результативний процес.

Принцип управління потенційними загрозами полягає в ідентифікації можливих відхилень від планових результатів та у керуванні цими відхиленнями, мінімізацію збитків і підвищення обґрунтованості прийнятих рішень. Управління ризиками передбачає з'ясування можливостей для поліпшення діяльності та виявлення перспектив, а також ухиляння від ймовірності неприйнятної розв'язку подій.

Систематичне вдосконалення концепції ризик-менеджменту призвело до утворення основних підходів управління ризиками на підприємстві: фрагментарний ризик-менеджмент, комплексний ризик-менеджмент та інтегрований ризик-менеджмент.

У фрагментарному ризик-менеджменті ідея базується на відокремленому сприйнятті ризику на рівні окремих цільових функцій підприємства та на рівні відрізнених структурних підрозділів. Цей підхід призводить до того, що управлінські впливи локалізуються тільки на певних видах ризиків і лімітуються вирішенням чітких функціональних проблем. Значущим недоліком фрагментарного ризик-менеджменту є його невідповідність загальним стратегічним цілям розвитку компанії. Внаслідок підвищених вимог до якості систем управління з'явився комплексний ризик-менеджмент. На відміну від фрагментарного підходу, комплексний ризик-менеджмент забезпечує розширення методів управління ризиками та всебічну оцінку впливу факторів ризику на діяльність підприємства.

У новітніх умовах вітчизняної бізнес-арени широко впроваджується підхід інтегрованого ризик-менеджменту. Це призводить до створення на підприємстві інтегрованої системи комплексного управління, що базується на ризик-орієнтованому підході до керування. Процедура управління ризиками стає невід'ємною частиною загальної бізнес-стратегії компанії. Аналіз ризиків вже не є відокремленим видом діяльності, як це має місце в фрагментарному ризик-менеджменті. Цей процес ґрунтується на реалізації ризик-орієнтованого управління на всіх рівнях ієрархії підприємства.

Так як ризик для кожного підприємства є унікальним, вибір конкретного методу управління ризиками є індивідуальним і зумовлюється факторами зовнішнього та внутрішнього середовища. Існування різнобічних способів зниження рівня ризику створює проблему вибору найбільш відповідного в залежності від виниклої ситуації. Підходи управління ризиками на підприємстві володіють своїми перевагами та недоліками, а також можливості та обмеження у їх застосуванні. Разом з тим, вдале поєднання цих підходів має забезпечити зменшення дії ризиків на функціонування підприємства. Рішення зазначеного питання визначається галузевою приналежністю підприємства, його макроекономічним оточенням та індивідуальною бізнес-стратегією.

Незважаючи на те, який саме підхід до управління ризиками вибере те чи інше підприємство, система ризик-менеджменту має бути організована таким чином, щоб забезпечувати постійний самоаналіз і самоконтроль. Чим детальніше відбувається процес моніторингу, тим менше необхідності у надмірних перевірках діяльності суб'єкта господарювання. Неповноцінність інформації щодо рівня схильності підприємства до ризиків може призвести до непрогнозованих подій, кризи чи навіть банкрутства.

Кожне підприємство повинно спроектувати власну систему управління ризиками, яка охоплює потенційні джерела фінансування можливих збитків, що можуть зародитися внаслідок негативної реалізації ризиків. Визначення механізму управління ризиками повинно бути націлене на пошук оптимального, обґрунтованого та економічно вигідного методу впливу в певній ситуації. Це дозволить підприємству розробити всебічну стратегію управління ризиками, що уможливіть прийняття рішень, які спрямовані на фінансові, трудові та матеріальні ресурси, а також розподіляти задачі серед менеджерів, проводити консультації з експертами і тому подібне. Загалом, ефективність системи управління ризиками напряму пов'язана з успішністю й конкурентоспроможністю підприємства на ринку, та значною мірою залежить від обраного механізму мінімізації ризиків.

Висновки

У сучасних умовах мінливого оточення, пов'язаного з специфікою діяльності господарських суб'єктів під час воєнного стану, вітчизняні компанії повинні розробити інноваційну концепцію системи управління ризиками на підприємстві. Мета такої системи управління полягає в тому, щоб стати невід'ємною частиною підсистеми управління організацією.

Еволюція стандартів управління ризиками вказує на те, що зміни у бізнес-середовищі призводять до зародження нових загроз й ризиків, які потребують вчасної оптимізації. Реалізація системи управління ризиками охоплює етапи від "аналізу ризиків" до "мінімізації ризиків" і має довготривалий характер, спрямований на оволодіння додатковими конкурентними бонусами на ринку.

За теперішніх умов існування значної кількості ризикових факторів, суб'єкти господарювання можуть задіювати різноманітні методи оптимізації рівня ризику, який впливає на різні аспекти діяльності підприємства. Таким чином, ефективність управління ризиками підприємства, результати його діяльності та конкурентоспроможність на ринку залежать від обраного підходу управління ризиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дуднєва, Ю., Зайцева, А. (2023). Ризик-орієнтоване управління підприємствами в умовах невизначеності зовнішнього контексту. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка, 15(30). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-15\(30\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0654-15(30)-10)
2. Мушнікова С.А. Ризик-орієнтоване мислення як базисна основа інноваційності системи управління безпекою розвитку підприємства. Економічний вісник, 2019, № 4, 93-101.
3. Чайкіна А. Особливості інтеграції ризик-менеджменту в систему управління підприємством. Економіка та суспільство, 2022. № 39.

Руда Лілія Петрівна – к.е.н., доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: rudalist_ok@ukr.net

Белякова Катерина Сергіївна – студентка групи МФКД-21б, факультет менеджменту та інформаційних технологій, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: belyakovakaterina001@gmail.com

Ruda Liliia – PhD, Assistant Professor of the Department of the Finance and innovation management, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: rudalist_ok@ukr.net

Katerina Belyakova – student of group MFKD-21b, Faculty of Management and Information Technologies, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: belyakovakaterina001@gmail.com